

Jose Agerreren olerkigintza osatzen (eta II)

Joxemiel BIDADORrek apailatuta

JOSE AGERREREN OLERKIGINTZA OSATZEN (eta II)

ATARIKOA

- 1.- MAGOAK KARRIKETAN BARNA
- 2.- JAUNDONI BALASI
- 3.- XABIER'AT BEILARIAK EPAILAN
- 4.- JAUNDONI JOSEPH
- 5.- ASTEARTE GURENA: JAUNDONI PETRIREN NEGARRAK
- 6.- NEKEZ ARO: ABAR-IGANDE TA ASTE GUREN
- 7.- NEKAUSTEAN URKUS
- 8.- ASTE GURENAKARI BI BILDOTXAK
- 9.- BERPIZKUNDE EGUN EDER
- 10.- KRISTO, NAUSI, JAKINTZAZ
- 11.- YESUREN EZAGUERA BURU TA BIOTZAN
- 12.- MAITASUN DA ZITU BAT
- 13.- JAUN OTEUNDUAK BIZI, GOIARGI, BERPIZI TA EGIA DIGU
- 14.- BIDEAKO ANDRANE IRUÑEKOA
- 15.- DOÑE FELIXE
- 16.- BESTA BERRI AUTUKIAK
- 17.- IRUTASUN GOIENTZUA TA DEUN MIKEL
- 18.- IRUTASUN IRUDIAK: ERGAN ETA ARREN
- 19.- DONIANETAN SU TA POZ
- 20.- DEUN PETRIREN BEILA
- 21.- EGUERDI-EGUERDIAN KOETIA
- 22.- AGUR JAUNDONI MIKELI

- 23.- JAUNDONI MIKELI AGUR
- 24.- ANDRE MARI IRUÑEKO
- 25.- SAN MIKELEKO FERIAK
- 26.- SAN ZERNIN
- 27.- ILTZEAN ERE MIXIOLARI
- 28.- XABIERKO FRANZISKO
- 29.- DONE XABIER JAIAREN YALKIA
- 30.- JAUNDONI PRANTZISKO
- 31.- SAN FRANTZES XABIER SANZIANGO UGARTEAN ILTZER
- 32.- AMA NESKASO LOALDIKOA IRUÑAN
- 33.- ANDRANE MIRENEN DOAKUNDEA
- 34.- LURDEN GOGARTEZ
- 35.- UR GOIENA, UR BARRENA, UR BERRIA

ATARIKOA

Hirugarren bilduma honekin bukatutzat ematen dugu Jose Agerre Santestebanek gerra ostean idatzi zituen olerkiak jasotzeko egin dugun ahalegina. Aurrekoan aipatu bezala, Agerreren beraren alaba Mirentxu izan da argitara gabeko olerkiak helarazi zizkiguna, eta neurri handi batean, berari esker atera ahal izan dira plazara azkenean.

Agerreren olerkiak jasotzeko ahalegin honetan lehenbiziko emailtza *Jose Agerre Santesteban: gerra ondoko olerki lanak (1949-1962)* izenburuko liburua izan zen, Iruñeko Udalak 2000 urtean atera zuena, eta 44 olerki jasotzen dituena. Bi urte beranduxeago, *Egan* aldizkari honek "Jose Agerreren olerkigintza osatzen (I)" artikulua atera zuen 24 olerkirekin. Eta azkenik, "Jose Agerreren olerkigintza osatzen (II)" honetan beste 35 lan eskaintzen ditugu, gehienak inoiz argitara eman gabekoak. Hortaz, eta gerra aurretik argitara emanikoa zein zirriborro ulergaitzetan utzitakoa kontuan hartu gabe, ehundik gora olerki utzi zigun Agerrek, diktaduraren urte gogorrenetan Iruñe hertsu hartan idatzi eta zenbaitetan argitaratuak ere, gauza filusa ez dena.

Hirugarren honetarako utzi ditugun guztiak gai erlijiosoko olerkiak dira, dudarik gabe Agerrek gehien erabili zuen gaia. Komunizki tokian tokiko ikuspuntua agertu zigun idazleak, Nafarroako zein Iruñeko bizitza erlijiosoan oinarrituriko poemak: San Blas, Bideko

Ama Birjina, Santa Felizia, Bestaberria, Ergako zein Arreko Hirutasunak, San Fermin, Aralarko San Migel, Frantzisko Xabierkoa, San Zernin... Bestalde ere, Agerrek erakutsi zuen jarrera guztiz ortodoxoa da, elizaren barruan inolako zalantzarik planteatzen ez duena, Sorkunde Garbiko Ama Birjinaren gaia darabilenean bezalaxe.

Oraingoan olerkiak gaiaren araberako hurrenkera kronologikoan ezarri ditugu, izan ere, Iruñeko Udal Aurrezki Kutzaren zuzendaria zen Migel Jabier Urmenetak eskaera egin baitzion Agerreri erakundearen egutegia bere olerkiz hornitzeko. Azkenean, ezagutzen ez ditugun arrazoiren batengatik, Kutzak ez zituen Agerreren poema laburrak argitara eman, eta bere paperen artean geratu ziren ahantzirik. Guztiarekin, interesgarria iduritu zaigu hurrenkera hura hala edo nola probestea, eta urteko festen segidari men eginez Agerreren olerkiok agertzea.

Esangabe doa Agerrek bere olerkiak argitara eman zituenean erdal aldaerarekin agertu zirela, gehienetan bederen, alabaina erdal bertsoiak euskaratik eginiko itzulpen libreegiak dira, normalean prosa jarriak eta poetikotasun gutxi erakusten dutenak, esanahiarekin kezkatuago zegoen Agerre bat erakusten digutela. Jatorrizko euskal aldaeretan, berriz, Agerre olerkariago agertzen zaigu, musikalitateaz arras kezkatuak eta esanahiaren araztasuna bigarren lerro batean uzten duela. Garbi ikusten da, beste maila batean, euskara nafarra erabiltzeko joera, ekialdekoa behinik-behin, baina onartu behar da, bestaldetik ere, oparotasun horren barruan olerkariari akats gramatikalen bat labantzen zaiola noiz edo noiz. Ardua falta honen azpian erdalduna zen irakurlearentzat idazten zuelako ustea iger liteke agian, izan ere, Agerreren lana isolamenduaren barruan garatu zen neurri handi batean, idazle eta irakurlearen arteko beharreko elkarrekikotasunik gabe.

Joxemiel Bidador

1.- MAGOAK KARRIKETAN BARNA¹

Urtea besta txikizale batez abiatzen da, zoragarrizko benetan. Ez eguberri, ez urteberri, ez orrelakorik magoenari ez dio izamen urritzen. Guziantzat da jala, ala aundientzat nola txikientzat. Txikieri joko, aundieri gozo, gelenetan naiz ez den ziyo berberaz. Magoetari-ko ok geneukan eta daukagu katedralean. Ara klaustran, *L'adoration des trois rois mages*, Jacques Paruten istorioa, lau iduri, lasai ta luzeran. Birginak, exerita, aurra du altzoan. Iduriok dira arrian tayutuak.

Bi jaitze ok ez dira berdin,
Zeinek zein dauka berezko;
Arri-antzak dire aundikientzat,
Karrikakoak, txikientzako.
Bizitzaldiko gauzetan oi da
Zerbait, beti ez gogoko,
Txikiak bañan jolaz ikusten,
Aundiak dauka bai gozo.
Lehengo gisan lotsaz ibilki
Eliz barne zen bearra,
Orain magoak dirade haizu
Karrikan franko agertzera.

2.- JAUNDONI BALASI²

Deun taumaturgo onek lruñan hotsa du benetan. Eztarri-minen sendatzalea, ongile ziurra agertzen da. Exur edo gogorkinen batek zintzurtean zear egiten zuenean, lehen batez ere, an ziren minak eta zinak atera beartako. Gizonek uts egiten bazuten, Doni Balasirengana jotzen oi zen. Urtean bein bederik eskerrak eman bear eta berriek eskatu. Bidenabar, jakiak elizara eramaten dira. Arkupeko naietan utzi ta apez batek bedeikapenak pasatzen ditu, Don Nikolaren parro- kian. Egun guzian ari dira jendeak arrenak pasatzen. Elizkizunak ospe aundiz egiten dira, bi eliz-bira, goiz eta arratsean. Baita meza nagusi bat, ederra. Ola 1339gn urteaz geroz. Ordutikoak dira beintzat anai- diaren araukiak.

-
- (1) Argitara zein datarik gabekoa.
 - (2) Argitara zein datarik gabekoa.

3.- XABIER'AT BEILARIAK EPAILAN³

Javierada deritzon au berria da gaur nola den. Aintzinetik, beilak jadanik egiten ziren urte bitartez baña bereber ta lasal, epaillekoa kenduta; au ospatzen beitzen oparoago, bederatziruena dala-ta. Epailleko lehen egun ok urte asko ditula dira omentsu, Frantziskoren donakundea edo santutzat erasatea ille ontan izan zen-eta.

Epail lauratik amabia arte
 Napar-gazteak bella du:
 Urte orotan den aro ederra
 Xabier-aldi deitzen dugu.
 Propieneko duten eguna
 Zenez geroz bella sortu,
 Arteko igandea, oron txedera,
 Nai izan dute egokitu.
 Goizetik prestatzen dira
 Gutiz bai eta sutsu,
 Arratsaldekoan dute gazteak
 Gogo bizi ta naiduru.
 Arrastirian bai ta gabean
 Zangotzera dirade heldu;
 An dute afaltzen bai eta atsartzen
 Nai dutenak Xabieratu.
 Bitxigor, bidek nola datortzin
 Ezin da beraz etsitu,
 Ogei bat mila aurtengoan ere
 Al izan dira zenbatu.
 Heldu izanetan ainto bat dira
 Ez, ez direnak arraildu,
 Bidea dute-ta amaitzekoan
 Ain otz ta terne bukatu.

(3) Argitara zein datarik gabekoa.

4.- JAUNDONI JOSEPH⁴

Josepen jaiarekin batio, baratzetan asten dira lillak ala nola eloriaren txuria bezala. Iriko baratzetan ere bai, omen danaz, gaztain batek lenbizikoak erazuten du lillia. Hura omen da dela eta bestiek diote jarraitzen.

Ez legoke ondo
Lurak ez balu,
Joxe deunari,
Bere aintza batu,
Noiz eta jaunak
Ola egin baltu.
Mila itz goi ditezke
Onetzaz yaulki
Nork ere dakien
Airos idatzi.
Jaundoni Joseph
Delakotz aundi.
Bai goiko daukagu
Zeruan Joxe
Irazaki solla
Izateko ere
Azkarki baliosa
Dauka bitarte.

(4) Argitara zein datarik gabekoa.

5.- ASTEARTE GURENA: JAUNDONI PETRIREN NEGARRAK⁵

San Pedro deitzen lekaldetxean
-Argaren gain elizetxe-Bere lelalek astearte guren
Ospagarritzat daukate.
Uste beitate gauz ona dela
Deun Petri izan alde
Urtean behin, lege-legetsu
Asmoz jausteko dirade.
Jaundoni Petrik dariotz negarrak
Gaurko egunean baitare
Eta lañoek, poliki bilduz,
Lurrat ekartzen dituzte.

6.- NEKEZ ARO: ABAR-IGANDE TA ASTE GUREN⁶

Aste deuneko lehen-atala,
Abar-igande goizean
Umen agertze oyutiekkin
Katedraleko klaustruan.
Zein eder-yantzi dagon eliza
Ezin esan itz gutitan
Iduri du-ta egina dela
Gaurkotz bezala abaunean.
Aste ontako beste egun batez
-irugarren egunean-Beste elizara badaramate
Ama Nekezkoa gabean;
Egon-bearrez, behingotz, artan
Ostirala arte, arratsean;
Noiz ta elkiko katedraletik
Eliz-bira ateratzean.

(5) Argitara zein datarik gabekoa.

(6) Argitara zein datarik gabekoa.

7.- NEKAUSTEAN URKUS⁷

Yesuk, il aurrez, gogorrenekoa
Galeskundean zuen izan;
Uste zeikean Jaunak goregi
Giza zunetz aintzat eman;
Izakia zela, ail, ta arrokeriz
Kutsaturik nola beitzan.
Goize parkakor nekausteko onek
Zeñen sarkor, ikareal!
Doai bigunaz eman izanik
Jainko erosleain legea,
Bere errukiaz goza ahal degu
Jainko irazaleain pakea.
Ara nekaldiz zear ta barna
Nolaz ari den oldezi
Iardun ta iardun gogoeta bat
Eten gaberik nagusi:
Giza-menari antsia sar dakion
On-alakorat erazi.

(7) Argitara zein datarik gabekoa. Gai bereko beste olerki batzuk:
"Aita Yesuren eriotz doatsua" eta "Ostirale deuneko misterioak", biak
2000ko antologian jasoak.

8.- ASTE GURENAKARI BI BILDOTXAK⁸

Illunik ez dezala zohardi au belztu,
 Ezta gogoen poza itzalik goibeldu;
 Gogoeta gaiztoak ez ditzagun alha,
 Gau untan beita azaltzen Urtziren ahala.
 Igipitoarrek yuduak azpiratuz anker,
 Gon-gorenaren itza gertau zan betetzer:
 Libre Israel-erria nai zuen Jinkoak
 Errausturik zearo etsai galgarriak.
 Gaur zen pestaburua, *phase* deitua
 Mastirian jadanik Jaunak arautua.
 Umerria zen getru, buru-sabelkiak,
 Osorik jatekoa zuen aginduak.
 ure goiko jaun orrek, -Moisek zion oles-
 Gukin dugun indarra, zarella zu babes!
 Erriak kanta beza lahveren oldarra,
 Birrindu digulakotz arerio zakarra.
 Azken mordoskan sartu Yesu jangiara
 Oro makurtu dira beraren gertura;
 Aratza da betartez, musua zein argi,
 Dager gogoz emaro, solasa du ezti.
 Ezerk ez dio nasten barruan dun gentza,
 Daugion naigabeak ez irauts bihotza;
 Alaz ere dun poza bizkor izateko
 Bekundea bear luke xit arraiagoko.
 -Yuda, Yuda, nola aizen Yesu, ri oin girbin,
 Gutik zioke erabe i galdurik adin.
 Gizak gaizka-beharrez badabil oin larri,
 Kutuneneko batek, zioke ezetz gorri?
 Illuntzerat-arratsa, jartzen argiz-aldi!
 Zeru zabal guzian nola den istargi...
 Oren goiargi etan gaba aundi unen,
 Jauna da miresgilen sekulan agertzen.
 Igaratz au, zaharra, iluntziri dago,
 Arrats au du azkena, ez daike geiago,

(8) *Pregón*, 1958ko aste santua.

10.- KHRISTO, NAUSI, JAKINTZAZ¹⁰

I.

Egi jatorra dugu Khristoren elea;
Adixkide itz eztiyoz biltzen du irallea;
Elexuri litzake, ez biyotz-legea,
Beharko balitzalagu auxen esatea.

II.

Leya guziz esanez lesusek gizari,
Xamurkiyena diyo agertzen erruki:
Orren maite-ixuriya ez inoiz izaki.

III.

Erruki-mena dugu lesu Khristo Jauna;
Doya bera delakotz izan bear du aina.
Misericors et justus ezin artu bana.

IV.

Argi erakusten zaigu ontan adimena:
Jakintsuena izan gabe, nola izan doyena?
Errukiya da motxa, ez bada zuzena.

V.

Errukiya sortzen du doyan ezagutzak,
Doyari diyo erazten Urtziren jakintzak.
Erruki, doi, jakintza, elkarren urrenak;
lesu Khristok daukazki batean iruak.

(10) *El Pensamiento Navarro-n agertua.*

11.- YESUREN EZAGUERA BURU TA BIOTZAN¹¹

Ludion beretarrak maite-maitaturik
Azkena arte zen oez izan antsiaturik,
Aldiaz ala leiaz zeinek alpa nairik.
Xristo den errukiorra guk ezin atxiki,
Ortakotz ez dugu-ta adimenik aski;
Biotzez da autematen buruz baño obeki.
Gizak maitarik dauka somatuz kolkoan
Erlo bat larriago ezik ez buruan,
Zailago geralakotz adiz atzitian.
Bertsu zen apostolez Yesuren garaian;
Aen buruan leia ez zen nola erraian;
Burus aditzen galtza obe zuten nalan.
Gogo-lor, unen larril!, lepotik gaukana:
Antsiak galde diguño biotzan lekuna,
Duian zaigu zorrozten adlaren mena.
Argi-gose gerade leze unen aintzin,
Adian behar degu biotzean adin;
Izanen giñen ordun emanik eretzin.

(11) Argitara zein datarik gabekoa.

12.- MAITASUN DA ZITU BAT¹²

Maitasun da zitu bat asmoz eta oldez;
 Aria gozora datorz direlarik legez:
 Arauko, ba, ta zuhur biok izan bitez.
 Maitasun auk badakar olderik ausarki,
 Edota asmoa dela ez oinbat egoki,
 Erabe ez ote diren zain gero ximenki.
 Xristo jaunain xedea Urtziren beita aindiz,
 Asmoa du ta olde Urtziren izariz:
 Unen aria atzematen aski da zein aditz.
 Bai ordean iduri -zaigu behintzat guri-,
 Xristo degula aditzen bihotzalde ixuri,
 Emanago gera-ta olde-bulkoeri.
 Ez da bañan gertatzen onen idurira;
 Urtzi'n izate beraz ezinaz bestera,
 Xristo'n olde ta asmoa dariz bat-batera.
 Errukitzu da Xristo ezin amets dena;
 Errukiorrek agertuz bihotza lehena,
 Ola deitu diote ekile geiena.
 Erruki onen ondala susmo degu duian,
 Ziyo otan barna soma gerade ezinian,
 Berri gose besterik ez degu menean.
 Giza bageran ere oin motz eta galzto,
 Ekikegu noizpaitik ziyoen bat-bato;
 Agian ta argituko Jaundik Yesu Xristo.
 Betean ageriko naiz ta agiandu au,
 Gure larritasuna litzake ber-berau;
 Atxik-ezin gorriak unen errua dau.
 Senti badai erraian, ezin da adimendau.

(12) Argitara zein datarik gabekoa.

13.- JAUN OTEUNDUAK BIZI, GOIARGI, BERPIZI TA EGIA DIGU¹³

Ego lux in mundum veni (Joan. XII-46)

Ager gitzai zu bizitzain eske

Bizi bera zeran orri:

Zugan ez ezik bizkorgarriyek

Sustrai eztute sanori.

Biziya naro lurbiran dugu

Zein motako bizkiyetan,

Ernagaleko bihi batentzat,

Orra lausoak milletan.

Gogo-biziyan olatsu nai du

Goi ko jaunak izan dadin:

Oxti xuriya nai eztu eskas

Inun gizak jauna ar ezin?

Oxtiyak bai ki barreiatu rik

Sinestunik nun ere den,

Asko badira bero xuhurri

Jaunarenganat etortzen.

Bizi-izakitan jinkoak legeak

Ainbestetan ditu erauki,

Gizari bañan argana leia

Èztio nai azkarrezki.

Gure jaubeak izaiten digu

Oi! Nolako begiramen;

Guket z epagoaz bera ikustera,

Èztigu indarrez erazten.

Argiya, bizi, berpiz, egiyak

Zugan daukate sortzea;

Zu beti zaude eman naiean

Èztugu nai guk ordea.

Laxterka dator orein gaizoa,

Eiztariyek jazarrita;

Ola datorra gizar-gogoa

Arnas aundiak itota.

(13) Argitara zein datarik gabekoa. Gai bereko beste olerki bat: "Eukarista aurean gogartez", 2000ko antologian jasoa.

Gaixo aberea xoko-xokoan
 Osatzen da baso bazter;
 Antsiek sakitu gogo gaxoak
 Eukaristiyan bai du eder.
 Yesu jaun guren eukaristiyan
 Dugu doalen emaille;
 Edonork luke, dagon bakarraz,
 Bera dela galdatzaile.
 Urretxindorra kantaz ari da
 Emetoaren tirriaz;
 Jaunak xixtuka nai du gogoak
 Eukaristiyan bil araz.
 Urandi iduri maiz gizatelak
 Naikari gaiztoz Igeri;
 Sinestunentzat ezta zubirik
 Eukaristiyaz besteri.
 Mystiké-maite, epel badare,
 Zeñen dan gatx gugan pizten;
 Bengo lurretik eukaristiyak
 Altxa gintzake gongoen.
 Jaunartzerakoan karrik baginu
 Yesuk emanik aminto,
 Lurra litzake done-tokirik
 Ederrenetan, oil, bato.
 "Zeran xaloa, nere maitioi"
 Gogoak diyo Yesuri.
 Yesuk iardesten: "Ene kutunoi,
 Nola nintzain ni kari!".
 "Jaun altsu orrek", diyo gogoak,
 "Zeñen balaku nazu ni!
 Madalen-gisaz biotza kalda
 Nai nizuke nik eskeini".
 Oxti zuriya bilatu nuen
 Kemen urri negon batez;
 Giza berritan zuzpertz nintzen
 Eman zenidan azkarrez.
 Bizialdi latzan iardun bearrok
 Bildurrez beti ta larri,

Eukaristiyen ogiya dugu
Inun ezten indargarri.
Soraiokerik, biotz-idortek
Karroatu digu sentiya;
Oteun-suak askiko luke
Ezartziarren goriya.
Oil Zenbat aldiz yende-eskasiaz
Elizguneak argalik!
Ezpeitu emaiten Yesuk doaiak
Esku zabal ta urririk!
Zinez an dago Yesu laxtana,
Gure deikaz eztela ase;
Egitekoan atxik-ertsiya
Giza-gogoen da gose.
Ketxuz ezkerats uts egin dezan
Gureganako legiyan;
Itz eman digu: "Zuekin nago
Sekula den bitartiyen".

14.- BIDEAKO ANDRANE IRUÑEKOA¹⁴

Omen aundiko mirenkunde Iruñen. Ez dakigu nondik etorria, beintzat paperek ez dute argitzen ez ere ukatzen Alfarotiko etorrera. Askitza bera, besterik ez da. Beti ere, irudia da XVgn mendea baño aintzinago, jakintsuak diotenaz.

Urrengo mendetan -bida ziren ok-
Amazazpigarren bai eta zortzi,
Andraneri lelak ain zun ekindu,
Leialen aintoak ainbat erazi.
Non eliz arakoa beitzuten egin,
Artarako bilduz diru ta guzti...
Ez al genezake izpidez esan
Au dela mirari, zinez mirari?

(14) Argitara zein datarik gabekoa.

15.- DOÑE FELIXE¹⁵

Doñe Felixe, Labianon dela
 Gorpua kutxan, badire urte
 Ta bellariak datozenetik,
 Kurtu-bearrez, aunitz mende.
 Akitaniko printzes liraña
 Konpostelat xin zen, bide;
 Etxera berriz itzul nai ez ta
 Anaiak zuen erail ote.
 Asmo zitalaz, aldean bertze
 Egin zion sarraskitze;
 Ilotza bertan obiratuta,
 Orai ermitan daukate¹⁶.

16.- BESTA BERRI AUTUKIAK¹⁷

Iguzkindurik-Jaun Gorenari
 Beronenkoiek diote agur:
 Jatel gozoa yasta-yastatuz,
 Otamenara datorz llabur.
 Ba ontarako gal ez izaten
 Guztiok dira lots ta bildur;
 Almenak oro, bahiturikan,
 Lurrean hinka, belaunak, kur.
 Katedraletan, aundioskiro,
 Beste elizetan ez oin larriz;
 Eukaristia besta ahal deike
 Zer nai den bidez eta neurriz.
 Disdiran yori, Iguzki Deuna,
 Bitxi ta zillar t'urregorritz,
 Sort-azten ditun olde goriak
 Are yoriago dira agitz.

(15) Argitara zein datarik gabekoa.

(16) Ermita au Izebakoitz auzoan dago, Labianotik bost eunen bat metro, alde (Agerreren oharra).

(17) Argitara zein datarik gabekoa. Gal bereko beste olerki batzuk: "Besta berri bi molde" eta "Besta berri Nafarroan (Aralar, Zargaztelu)", biak 2000ko antologian jasoak.

17.- IRUTASUN GOIENTZUA TA DEUN MIKEL¹⁸

Erri zenbeiten diren Irurkun-antzeri
 Mikel Deunak die iker urtekari:
 Iker ok ohi dire Aren jaian iri.
 Beila oen asmoakin Aingerua doa xuxen;
 Naiz den bide-errietan pixka bat baratzen,
 Eliz etara dauka xede ta leiamen.
 Elizkizunok dire artean aukeraz,
 Eder-ederrak ospez bai eta jaierez:
 Arre ta Erga elizek dezatela adieraz.
 Erga-aldera joatekotz nekez igon behar,
 Oro lot-bideari tapa-tapan suhar;
 Yendiek dute gozo gogoetan azkar.
 Irutasunarekin Aingerua delarik,
 Ala da nola balitz zeruetan ondorik;
 Iñor ez Gongontzon au bezin ahaldunik.
 Ala lurrean ere Irurkuna non den
 Iduriz Deun Mikel egaz doakiyo men:
 Milla gogoeta digu elkar au ikusten.
 Ama Neskasoz beiti, unek goina beitu,
 Izakitan ez da-ta Mikel bezin dundu.
 Jaungoikoarekiko alseintz aundia du.
 Esan behar bagenu non ikusten dugun
 Irurkunaren gezna, jator eta xukun,
 Esan behar: Mikelgan, oparo doaidun.
 Eskubidez geiendan, jaundida zeruan,
 Egun batez da argitu zer duen eskuan:
 Irurkunaren da ba ondo ta ondoan.
 Aste batez, bi aldiz, Ergara zoazi,
 Bata, Pentekostekoan, bestea, andik zortzi.
 Diozun leia azitza da or erakutsi.

(18) *El Pensamiento Navarro*-n agertua. Gai bereko beste olerki bat:
 "Ergako Irutasuna", 2000ko antologian jasoa.

18.- IRUTASUN-IRUDIAK: ERGAN ETA ARREN¹⁹**Ergan**

Erga, Aralar ondoan, altxatzen da gallur:
 Bertan da baseliza, goi-goikoan mendaur;
 Irutasuna, an koka, arriz-ekel, iñaur;
 Yendiak omen aundiz besta diote gaur.
 Tamañuz ahal denaz, Aita ager da larri,
 Eroskundan naiz-ta, Semea du tipi,
 Urtzi-alzoa beita negurriz oin gaindi,
 Semea izanik ere guretzean ari.
 Goteuna zaie bioi zuzen alkarmena
 Aitaren agotikan semeari doana:
 Eskuak dira bionak, dutela Osti-Deuna,
 Ontan agert-bearrez, iruen almena.

Arren

Goizeon da jaiandi Arre-kistardian,
 Ain eder du ta bikain berak Anaidian.
 Anaikidetan aunitz dauka ta zintzoenik
 Uts gabe datortzinak beti-betidanik.
 Asko baditu onurak mundo ontarako,
 Asko geiago ordean beste bizirako:
 Irutasuna ospatzen Arren dakitela
 Begiz jo nai duena bertara doayela.

(19) Argitara zein datarik gabekoa.

19.- DONIANETAN SU TA POZ²⁰

Sasoi da Jondonizko
 Bezpera alai ontan;
 Sorbeltzak, antz ikatzak,
 Txillokaz aizetan:
 Elkarrekin jokatzer
 Irra amorratutan.
 Ezkildorretan gaztek
 Nork geien leia-ala,
 Ezkilak diraulkatez
 Itzulkan ahala.
 Basoan da itzaltzen
 Arratsalde apala.
 Santziñeneko Lide
 -ñerabe polita-Printzelenaz auzoan
 Sari da atxikita.
 Yondoni zuaitzerako
 Dute berexita...
 Holgorio mutilenak
 Arrastrietan;
 Xostan ari morroinak
 Koxkorrak bai xostan
 Agure ta *kuxkuxek*
 Karrikadantzetan.
Ideko suak
 Zaharra da munduan suari gurkera
 Ekarri zunez geroz gizonak menpera
 Lehendanik zitzaion ari *omenaje*
 Ekiari egitez gurtz orrelakoxe.
 Olako jai aunditan
 Pozak ez zun pare.
 Suntsitu-ta zirela paganiko jaiak,
 Bai ta kistar usteak zirelarik xinak,
 Lei bizia suari ordean ziardun
 Ta Jondonin mistikak eder eutsi zun.

(20) Argitara zein datarik gabekoa. Gai bereko beste olerki batzuk: "Yauñ Done Yain suak", "Donianetan su ta ikurmenak" eta "Su meza Jaundonibanez", hiruak 2000ko antologian jasoak.

20.- DEUN PETRIREN BEILA²¹

Urretxindorrek ari
 Gau lenean bizkor:
 Iduri du xorgina
 Arrapika txor txor,
 Soñutan dariola
 Xirikaz andrekor.
 Gogangarrizko gaua
 Atxonez gozaro:
 Egaz joaten zaizkigu
 Ordu auek oro,
 Ezin asmatu nola,
 Aise ta jarlo.
 Kaletan derauntzate
 Ereskin trebeak;
 Aien atzetik joan-ta
 Ona miresleak.
 Au besterik ezbeita
 -Dio kontariak-.
 Beila ontan rondallak
 Likaz lez darakar.
 Egun guzietan hertsu
 Antzeak orla ez ar
 Ezta ager ere Orfeo
 Oin txintxo kaletar.
 Atsegin ta zoriontsu
 Daude ereslariak
 Noiz ta jotzen beitura
 Ereski politak
 Ta baia digutenean
 Jarraille zintzoak.

(21) Aritara zein datarik gabekoa.

21.- EGUERDI-EGUERDIAN KOETIA²²

Asi beitura jaiak eguerdi duletan.
 Mutillak farra dute ta arrabots kaletan,
 Atabal eta arratzak, thunthun eta gaitak,
 Ainbat otsez nekatzen iriko bazterrak.
 Eguedion Iruñak oi aurpegiz alda,
 Baldin urtean bake, orain zarata;
 Emen *armatzen* dena, suziria egorri-ta,
 Orok iduri dute baleude arrailduta.
 Zezenez lasterrak
 Ez gero ba aitzakitu; zezenez lasterra
 Gure dela diote, delakotz gutarra.
 Emen jaiaren dute aspaldi berria
 Areagoko leiaz betiro zalia.
 Zainarik baita olde aik, ona biok batio;
 T'arineketan suak kemen ere daukio.
 Jokuaren zaildurak darakus beretiar
 Deitzen diotena itz onekin azkar.

(22) Argitara zela datarik gabekoa. Gai bereko beste olerki batzuk: "San Ferminetako litsak" 2000ko antologian, eta "Lengo Sanferminak", "Sanfermin kariz holgorioak Iruñan" eta "Sanferminetan autu", hiruak 2002ko artikuluan.

22.- AGUR JAUNDONI MIKEL²³

Aralar'at biurtzen da
 Euskalerrri-Aingerua:
 Emanik etsiz aurtengotz
 Iruñaldi gozoa.
 Irunxemen da agerian
 Gorasarre xaloo;
 Berakoie du Mikelek
 Erritarron gogoia.
 Iker-ordea, yendarten,
 Oi da lege yasoo;
 Zu bai etor bañan guri,
 Nekez arat-ordua.
 Ordearekin ez yoaki,
 Ez da, ez legezkoa;
 Urte bitartez yoateko
 Itz emagun zintzoa.

22.- AGUR JAUNDONI MIKEL²³

Lehen agurra
 Gure Aingeruarin mezu jatorra
 Pato-eguztasz datorria
 Batak dakarra, espektigoo za
 Aizal'era jostera du
 Iureko jaunak, are la zundaga
 Mergokoen eskia Joan oi ez du
 Ute proiein dudu Don Mikel
 Inua ikarzen arduratsua
 Aken agurra
 Domein dandak josten,
 Josteo-Aingerua...
 Doni Laurents-Famokan
 Meza da amaitua,
 Ora agur esateko
 Oate-dilla piztan,
 Aundak eta beldak
 Gutarikotan,
 Aho leitzen zaitzko
 Bidez laguntzeko
 Batak porletoho,
 Betez atzago,
 Orkin-aldera²³ neskar,
 Multirikok barta ara;
 Gero antuko zaitzigu
 Eginik karera.

(23) El Pensamiento Navarro-n agertua 1958ko apirilaren 20an. (23)

23.- JAUNDONI MIKELI AGUR²⁴

Lehen agurra

Gure Aingeruain mezu jatorra

Pazko-egurasaz datorkigu

Berak dakarra, ezbeitago zai

Aralar'era joatera gu.

Lurreko jaunak, are ta aundiago,

Menpekoen eska joan oi ez du.

Urte orotan dugu Deun Mikel

Iruña ikertzen arduratsu.

Azken agurra

Dorrean dandak jotzen,

Joateko Aingerua...

Doni Laurentz-Parrokian

Meza da amaitua.

Orra agur esateko

Oste-pilla plazan,

Aundiak eta txikiak

Guztarikotan.

Asko leiatzen zaizkio

Bidez laguntzeko

Batzuk portaleraño,

Bestek aratago.

Orkoin-aldera²⁵ neskak,

Muthikoak baita ara;

Gero antuko zaizkigu

Eginik karrera.

(24) *El Pensamiento Navarro*-n agertua. Gai bereko beste olerki batzuk: "Gaur ere Iruñaz barna den Yaun Done Mikeli", "Jaundoni Mikael guruztuna" eta "Yaun done Mikael guruztuna", hiruak 2000ko antologian.

(25) Orkoinen aldera (Agerreren oharra).

24.- ANDRE MARI IRUÑEKOA²⁶

Iruñen dugu andre gurla,
 Mari izenaz agorrako;
 Beste izen geyoz deitzen zioten
 Goiko naparrek ta beko.
 Baite erritarrek deitzen diote
 Done Mari abuztuko.
 Ager zitzaizkion leial-leialak
 Aintzinez geroz naparrak
 Usuz osteak heltzen oi ziren,
 Urrundiko beilariak;
 Goardi-gizonez zain bear zuten
 Oro zitentzat zintzoak.
 Begiruneaz ezeuden oro
 Bearreko lots ta fleitean,
 Batzuek bulka, auek estutzen
 Sar eta jali-neketan.
 Emaitzak nasai izaten ziren
 Andre Mariren aurrean.
 Orduan zena agorrileko
 Amabosgarren egunal
 Iruñak zitun besta guzietan
 Oste erakarriz geiena;
 Orain ordean esan diteke
 Gizaz ez dela ain gizena.

Zehara...
 Dora...
 Zer...
 J...
 Gauz...
 Andik...
 Honet...
 Bazter...
 Usuz...
 D...
 D...

(26) Argitara zein datarik gabekoa.

25.- SAN MIKELEKO FERIAK²⁷

Xaldi bizkor auñarra,
Xaldi zail amezkoarra,
Zuen endan berritzen da
Zaldi-zaña naparra.
Erosleak elitan
Dabiltzaz ingurutan,
Zer ferekak dizkiezten
San Migelen ferietan!
Alazan margo guri
Perla gorri diduri
Igortitzeko txirrinta
Sartzen zaio eskuari.
Erostunak arpeka
Daramazkite tolez.
Beste lurrari, an, ez galtzen
Bere zañik deus ere ez.

(27) Argitaratu zen datarik gabekoa. Gai bera erabili zuen Agerrek "Sanferminetako litsak" izenburuko olerkian, 2000ko antologian jasoa.

26.- SAN ZERNIN²⁸

Deun Zernin,
 Iruñ zarrain alderdin:
 Iritarren kistardiyak
 Sortzairu or ekun zin.
 Iruñan daukagunik
 Auxen dela aintziñenik
 Ele zarrek ola dute
 Orai ta betidanik.
 Osin bat
 Elizatik ta aurrerat
 An da ageri idazkun batez
 Orok aditzekotzat.
 Esan degun elizan
 Zernin-gurtza jarri zan;
 Osinaz eta Deunaz
 Berri guti zaiju eman.
 Deun Zernin
 Goresten dute aspaldin
 Iruñarrek ta diyote
 Mendez mende kur egin.
 Ziur ez degun garaian
 Tolosan gotzai bat zan;
 Gotzai uni pitz zitzaion
 Ager-bulkoa Iruñan.
 Zertara
 Etorri ta Iruñara?
 Zer zuketen erri biyok
 Jitekotz elkarrera?
 Gauza txairo biurki zen:
 Andik guti zatorren
 Honesta, gotzaiain sehi,
 Bazter otan usnatzen.
 Usnari
 Bipilki zuen ari;

(28) Pamplona: revista comercial, 1956ko eguberriak.

Andik laister zun nauslya
 Lur otarat ekarri.
 Kistar berritan ozte
 Lagun biyek bai dute:
 Miletan berrogeiz gaindi
 Aintzin-elek diyote.
 Una emen
 Osinaz zer erraten:
 Kistartzeko behar-ura
 Bertatik artzen zuten.
 Ur auxen, ahal balitz
 Goza giñeke ikusiz;
 Onelako oroikariek
 Jun ez zuten bear azpiz.
 Tzarrena
 Jentil-seta, ariena:
 Zezen bati sokaturik
 Ats eman zun azkena.
 Erio eder unen orde
 Aintza diyogu omenez:
 Udalak erritarrekin
 Gurtzerat joan-beharrez.
 Honesta
 Kur bear genuke baita;
 Deuna denetz ezta ere
 Iñor oroitzen ezta.
 Napartarrek Tolosan
 Zerninek dun elizan
 Esker-saritan bellaen
 Bat edo bat bearko zan.

58 - SAN ZERNIN
 Deun Zernin
 Iñun zaren iberdin:
 Iñanen kistartzek
 Zortzain or elun zin
 Iñun daukagunik
 Auxen dela aintzenik
 Eie zaren da dute
 Oar ta bebsanik
 Oin bat
 Eizatik ta gureta
 An da gure ibazkun dutes
 Orok aditzekoat.
 Eian dagan elizan
 Zernin-gurea jant zan;
 Oinarz eia Deunaz
 Berr gut zagu eman
 Deun Zernin
 Goretan dute aspeldin
 Iñanek ta diyote
 Mendek mendek kur egin
 Zur ez degun dagan
 Tolosan gortat bat zan;
 Gortat inu ditz eztaion
 Agur-bulkoak iñan.
 Zehata
 Ezon ta iñanaz
 Zer zuketan emi diyok
 Jitekiz elkemaz
 Gausa kaito bihurt zan;
 Andik gut zatoren
 Honesta, gortzain zeri,
 Bester oian unatzen.
 Unan
 Biltzi zun an;

27.- ILTZEAN ERE MIXIOLARI²⁹

Amar urtez aritzen Xabierre zintzoak;
 Beti bide latzetan oinkari-zangoak...
 Irets ondoan, tente, millakan lekoak.
 Erein behar irtenik abian zen astetik;
 Ereilak ezin dira gelditu lanetik;
 Beharrak diraueno, yo behar goizetik.
 Burura baño lenago bizia du galtzer,
 Sarri sarri Jaungoikoak doakiyo deitzer
 T'aren gogo bikaña biltzeko du laster.
 Arren! -oyu. Frantziskok-Zuk jaurtin otsara
 Plegu behar otzan bildotxain gisara...
 Damu batez iltzen naiz, begira Txinara...
 Zerura baño lenago noalela bertara!.

28.- XABIERKO FRANZISKO³⁰

Zuri betikotz, saildu aundia,
 Ospe bedi ta loria.
 Otoi begira Euskalerrria
 Onen zera-ta semia.
 Garaztar aitzaz, amaz baztandarra,
 Osoki zen euskaldun bai ta nafartarra.
 Buruz erne zelakotz, Parisera joanik
 Irakasle bizkorra egin zen gazterik.
 Munduak lamiñurriz zuen xirikatzen
 Iñakik noiz ta zion Jaunagana arazten.
 Apeztu ta doaye toki basetarat
 Paganoak millakak an bataiatzerat.
 Franzisko saildu goresgarria,
 Misiioian leyatzu egin zazu erria.

(29) Iruñeko irratiren batean irakurritako olerkia; eskuidatzian ez da zehazten ez irratia ez data. Gai bereko beste olerki batzuk: "Xabier'tar Prantzisko Jaundone aundiari" eta "Xabierreko Jaun Doni Prantziskori aintzal-di", biak 2000ko antologian.

(30) Argitara gabekoa. Aldapako San Fermingo elizan irakurria, Grazia-ren Bederatziurrenean, martxoaren 4tik 12ra bitartean; urtea ez da zehazten.

29.- DONE XABIER JAIAREN YAULKIA³¹

Berrogel t'amazazpikin
Mila bederatzi euna,
Abendu t'iruan degu
Xabier'en besta izana.
Urte oroz da aundiago
Egiten den omena;
Gero ta areago gurtzen
Bere egunean, Deuna.
Bai eta erritarrek dute
Nabariago atsegina,
Are sakonago senti
Bihotz-pirpira barna.
Oinbeste yendek ikuski
Andik ibiltzen una,
Edonork erranen luke
Besta guren-eguna.
Naiz ez ain aintzaz ospea,
Ez dela-ta ibildeuna,
Jalezko susmoa dabil
Ballitz lez pikoena.
Sarle t'erkitetan ozte
Ageri zen andana;
Xabier beita eliz askotan,
Giza, guzietan, zena!
Erritarrek lar diote
Leia bero ta zina;
Deritzaiote sarritan
Alazgile geiena.
Egun huntan da Xabierre
Oroikariz aurrena;
Katedralean aritua,
Elizkariz osona.
Meza bat, nagusi, eder
Jai aunditan oi dana,

(31) Pamplona: revista comercial, 1957ko eguberriak.

50. - JA Erdiz-erazle gotzaina
 Ponpa larriz apaña.
 Schola Cantorum taldez
 Iruñak dute emana,
 Kantariak zirelarik
 Berreunen bat aina.
 Aratz dator Aldundia,
 Betaldiak argana,
 Begiragune datxiko
 Napartar guziena.
 Zoli da aditzen soñua,
 Turrunt ta atabalena,
 Aintzin doa lagundiya,
 Ikurrina, lehena.
 Katedral-ordari zale
 Atarirat irtena;
 Orra, Napparroaren martxa
 Deritzan Cortes-ena.
 Ala barne nola kanpo
 Dari napartasuna,
 Ospasuna da ala nola
 Aintzinako erregiena.
 Predikari funtsa degu,
 Napar yesu-laguna;
 Gaurko on ekartzen zaigu
 Aukeraz den onena.
 Salla bat ezin utzia:
 Bazkaria, hurrana;
 Oturuntza da jaiari
 Legez dagokiona.
 Len segida Xabier'at
 Lau t'erditan da joana
 Xabier-itzala orolkien
 Zirrikari laztana.
 Agur, agur, eliz gozo,
 Eliza Prantziskona,
 Norat-eta behar belaunez
 52. Mallarik mail igana.

Aunitz elizek arro dute
 Xabierrez ots ozena;
 Askoz Erranen genuke
 Nola den jaia egina.
 Xoilik aipatuko degu
 Iruñan izan dana;
 Eskañizko du parrokia
 Gutiz geroz dagona.
 Goizetik goiz artzen zuten
 Lerro-lerrotan Jauna,
 Bila zuten eliztarrek
 Eukaristiko mana.
 Amarretan meza larri,
 Lagun oroz emana,
 Sarkorki bai ta jario
 Mintzatu da apez jauna.
 Xamurki daude bihotzak
 Ta gogo, biguna;
 Apez ta eliztarrerri
 Mistika zaie barna.
 Egun guzian arrentza
 Alha da ta kartsuna,
 Atxikiaren atxikiz
 Yendeketa da xina.
 Erakusten da gañera
 Ez oi-bildutasuna,
 Zerbait bada, bai, bakanik
 Beregana duena.
 Giroa dago belatza,
 Atsez, inguramena,
 Kirioak oro lasaik
 Sendixun, gotalmena.
 Done Xabierren jaiandi,
 Urte guziko gaina,
 Liturgi-bestak kenduta,
 Bikañaren bikaña.

30.- JAUNDONI PRANTZISKO³²

Naiz ta iltzean ere misiolari azkar
 Amar urtez eutsiten Xabierre zintzoak,
 Beti bide latzetan oinkari, zangoak...
 Iretsi ta, millaka, ibiltzen, lekoak.
 Erein-beharrez zauli, abian zen goizetik
 Erellak ez oi dira gelditu lanetik;
 Beharrak diraueno jo behar oldetik.
 Bururat baño lehen du bizia galtzer,
 Sarri sarri Goikoa dohakio deitzer
 Ta aren gogo bikañak igesiko laister.
 rrenl –oyu Prantziskok- Zuk jaurtik otsara
 Kur gaitzezen otzan bildotxain gisara...
 Damu batez ordean so-nago Txinara...
 Zerura baño lehen noaie la bertara...!.
 Azken ondarran beitu egunak Xabierrek
 Alperrik du eskatzen areagoko epek;
 Iltzerat dutelarik eragiten denek
 Osotan zaizkio amaitzer Ingurutako ek.
 Antonio lagun zula, goatzen dago larri,
 Aldizkan otz-ikarez, sukar minaz gorri;
 Kristori so zen elez, begi ta belarri;
 Iltzean zen baketsu, bere euskeraz ari.

(32) Pamplona: revista comercial, 1958ko eguberriak.

31.- SAN FRANTZES XABIER SANZIANGO UGARTEAN ILTZER³³

Sanzian deitzen den isla da
Eremu urrun batean,
Leku arroka biluziez
Eta hareaz betean.
Kantongo hiri famatua
Dakusa alde batetik;
Halaber itxaso zabala
Dakusa bertze aldetik.
Saint Xabier apostolua
Harat etorri zenean,
Huna zer erran izan zuen
Hiltzerako orenean:
"Finean bizi izatu naiz!
Ahalkearen handia!
Deusik egin gabe joan baitzait
Ene bizitze guztia.
Bagadek oraino burua
Ebaki balerotzate,
Edo Filrandeko jendek
Sutan erre banindutel
Idukak, iduk, herioa,
Hire ezpata zorrotza;
Egozten dik Txinak lurrera,
Bere murraila bortitza!
Bañan non naiz? Edo zer diot?
Zer kutalez biluzia?
Zer diot, gate, predondegi?
Zer burreu? Zer su bizia?
Hunelako heriotzea
Eztuk jende guztientzat;
Bañan geraur, fama handi,
Eta martir nobleentzat.
Laxo bati ezpaitarozkit
Ofrituko herioak,

(33) Argitara zein datarik gabekoa. (32)

Sainduak merezi dituzten
 Zetroak eta koroak.
 Bañan kutalesak ezpadu
 Ene odola ixurtzen,
 Eta ezpadu su handiak
 Ene gorputza erretzen:
 Ezperen barbaroen islek
 Hilik naute ikusiko,
 Pauretiak eta elurrak
 Martir naute kausituko.
 Jainkoa banu predikatzen
 Presondegian sarturik,
 Libra nezake zenbait gizon
 Deabruen gateetarik.
 O diamanten klartasuna!
 O perlen distiadural
 Zeri gagozka hunen bertze
 Galtzen dugula denbora?
 Jaiki behar dut; kikatu nau
 Jadanik ene sukarrak,
 Huna Txina! Idekitzen tu
 Bere portale ederrak.
 Bañan ago, Frantzes Xabier;
 Lurrik asko duk kurritu:
 Geldi adi, gargoro geldi;
 Urik asko duk pasatu.
 Hire begira ziaudezak
 Sainduak hiri sainduan;
 Ire begira Jainko Jauna
 Aingeruekin zeruan".
 Jadanik higuindu zitzaion
 Bere xarmekin mundua.
 Jainkoa ardietsi nahiz,
 Desira zuen zerua.
 "Ikus-agu ene eskuña,
 O ene Kreatzailleal
 Zure Gurutze saindua dut
 Guztien salbatzaillea.

Falta garbi deitzadazu
Zure odol-zurrutetan.
Dolu dut; Jesus, har nazazu
Zure izar ederretan.
Elas, Birjina! Elas, Amal
Ama Birjina handia!
Hiltzen diren gaxo guztien,
O esperantza guztial!
Otoi, urrun diezadazu
Deabru tropela gosea;
Begitarte on egidazu,
Erakus zure Semea.
Erakus dazu zer botere,
Zer esku duzun lurrean;
Hauts-kitzu Japon eta Txina,
Honda muruak urean.
Leku hautarik kasta-tatzuz
Idolen intsentsu hatsak;
Eta emaitzu zure Seme
Jesu-Kristoren apezak".
Horra, nola ilki zitzaion
Gorputz eritik arima;
Eta nola ediren zuen
Jainkoaren erresuma.

32.- AMA NESKASO LOALDIKOA IRUÑAN³⁴

Azilaren lenengoan mila bedratzi eun ta
 Berrogei ta amar urtean, Pi amabi zela Aita
 Erromako gongorena, Vaticanoko plazan,
 Dogma aundi baten argia lurbirat emana zan:
 Miren zeruetan dago
 Gogon nola, gorputzan.
 Unen dogmak atxiki zun leiakunderik azkar
 Nun gutik bildu beitute ainbateko su ta gar.
 Aita Sainduak alare esan zun ordurako,
 Naia zioten yendiok pozartuki gogoko
 Ziyon bat bai edo zeiken
 Len bai len dogmatzeko.
 Mirenen begirunea... geoner ez sori alpat,
 Oturik ere badegu, adi dezanak barkat.
 Espantu egiten bai-digu nola den ha minberaz.
 Beñere ez genekikean, zein uste dun berberaz.
 Magnificat-ek dargigu
 Noraño den humilaz.
 Ohartuaz apostolak utsik zen ilobiaz,
 Belaxen autortu zuten zeruratu Mirenaz:
 Soina golan ez izaki, lurren zen nonbelt ola,

(34) Loramendi poetaren omenez Euskaltzaindiak 1959ko irailaren 20rako prestatu zituen ekitaldien barruan literatur sariketa ere bazegoen. Egun hartan Bedoñan bildutako izugarritzko jendetzaren aurrean sariketaren emaitzak eman ziren jakitera. Olerki sailari dagokionean, Arestiren *Maldan behera* izan zen lehen saritua eta Gandiagaren *Lelo xamurrak* bigarrena; bi hauetaz aparte, aipamen berezia jaso zuten Antonio Kerexeta, Jaime Kerexeta, Ignazio Goikoetxea, Eusebio Igartza eta Eusebio Erkiaga poetek. Hauxe izan zen Jose Mari Lojendio, Antonio Arrue, Aingeru Irigarai eta Koldo Mitxelena laukoteak osatzen zuen epaimanaiaren erabakia, eta bertan, Joxe Agerrereren izena ez da inon ere aipatzen, hortaz, ezin jakin onduriko lana sariketara bidali eta oharkabe gordinean igaro zen, edo bestela ere, etxeko tiraderaren batean gordeta geratu zen idatzi ondoan. Agerrereren esku-idazkien artean bi dira olerki hau jasotzen duten paperak, makinaz txukun idatziak baina zuzenketa zenbaitekin, "Dormitio" ezizenarekin sinatuak, eta *para el concurso literario del P. Bedoña* ohar ezin argigarriagoarekin.

Nun ta nola izan zeikean, gauzak ola zirela
 Apostolak bazirean
 Zin emanik onela.
 Uste, nolaz? Zelan asma il zadien Birgina?
 Soin gozo ha, printzel-soina, izadin edermana,
 Yesu Khristoren egoitza, ain xahue ta yaukal,
 Lurrazpiko pizti tzarrek satsutuz, suntsit ahal?
 Jainkoar ere ziokean
 Min-mineneko urrikal.
 Alderagin-bearrezkoan unen gaitz ez egoki,
Koimesis edo *dormitio* izan zen asmatuki.
 Osokoa zen berria apostolek utzita,
 Bai zen xela, bai egoki, bai apain ta pollita.
 Adirazte gozo onekin
 Gizak zeudeken eta.
 Siria-aurkintzan asi ziren *koimesis*-en aztakak
 An beitzun kokat-unea gertariain seaskak.
 Sartalderat zen geroago, mende zazpian, xina,
 Gerkar-latin-adarretan zelarik ezaguna.
 Lurbirako kistardia
 Zitzaion txit emana.
 Euskalerrian badugu erakusmen yayoa,
 Iruñako katedralan da ale bat, alpukoa,
 Oin bitxia non beitauka sogilea txororik,
 Bat esan dut, dira vida, naiz den asmu batorik.
 Amairu mendekoan
 Ez da politagorik.
 Erakusgaiz elki dugu otarik *lokartze* bat;
 Joanik gera, egizta-bearrez, katedraleko ortarat;
 Ara zer esaten duten atarietako antzeño ok:
 buztun 15ean, orra dituzie jaiok,
 Ospaundiz katedral ontan
 Betidanik jaitiok.
 Garai arietan Mirenek otoitz zuen kartsuki;
 Yesus zeruratuz geroz, errezutan atxiki,
 Otoitzan ematen zituen egun ta gauak tinki.
 Une batez, aingerua sart zitzaion ezteki.
 Onamen duzu, Maria,

33.- Aingeruak iarduki.

Palma bat ziolarikan aingeruak Mireni,

Mirenek galde egin zion: u nor zaren, aizu ni?

Ez dakizu nola dudan izen aundi, goresmen,
Nola nintzen goraintzia mezu baten ekartzen...

Ona andre, guren, deuntzu,

Ene izena nola den.

Aingeruak artu zuen Oliamendi gozorat,

An beitzitun oroizarrek aise ezinik konturat;

Ama zen barruan joa, maiteminak jabetu;

Almenak oro zitula seme Yesuk okitu,

Berebiziko pozarrak

Gogo ta soin bahitu.

Puerta preciosa deritzan kalostrako atarian,

Ixtoria du *lokartzeak* tinpanaren barnean.

Beitik gora lau atalki, zabalat amabi-iri;

Utsunetan iduriñok jalgunik dira agiri.

Atalgunek banan dute

Nun den ere aldenduri.

Bealdeko atalburuak bost atalki daukazki,

Lau dira goragokoan ta laguntzu polliki;

Irugarren atalkian, Miren ogean datza

Itxoitez irriñokor datorren *eriotza*.

Bonibane palma eskuan

Bizkitartean deutsa.

Azken sailan ageri da Yesu Khristo semea;

Oldez zetorkion amari, izanik *lokartzea*;

Garaleneko aingeruak -berain ondokoena-

Burestuntza yantzi dio inun den ederrena.

Irutasun goitzuari

Dagotso an urrena.

Zer esanak uzten ditut, kolkoan utz-beharrez;

Ixtoriotan bai-da areago atsegin-begikoez;

Zorño bat maileguz diot kronikalari bati:

Niik nai nuen artarakotz, guti bai eta guti.

Ala ta ere barkatu,

Untan banaiz nahiti.

Ona zer dion kronikak Mirenek zun otoitzaz:

Itzerakoan zen otoitz au orduko mintzairaz:
un ahaltzu, nere Jauna, izakion egile,
Zure gogo guren ori, ene baitan erazle.
Zuhur zu ta jakintz utsa,
Zu gozo, nere seme.
Irutasun aundi orrek, irubat ezin-adi,
Zure menpeko neskari, arren Jaun, erruki adi.
Zuganat agertu artio, azke nadin gaitzarik.
Jaunak erran zion leun: 06 izan ba kezkarik.
Ordun aingeru gaxtoa
Joan zen ikaraturik.
Ferotinek esan ditu untaz ere gauz asko;
Guk ere, asti ta lekuz, bai-genitun jarriko.
Unen kronikalaria ez uste den bakarra;
Batenbat baike bai-dira auxen bezin azkarra.
Jaungoikoak izan diela
Gure leiaren garra.

33.- ANDRANE MIRENEN DOAKUNDEA³⁵**Nazarethen gratia plena**

Auxen beita Jinkoaren mezu goren gorena,
 Mezulariz egortzen da zeruak daukan onena:
 Gabirelek esan diyo:
 ria gratia plena.

Efeson Theotokos

Jinkoain ama! Du oyua gori gori batzarrak,
 Khristo dela jinko giza erasan dun ber-berak,
 Khristo-elizain gerk-adarran,
 Berreun bat aldunak.

Roman ogen bage

Mila zortzi eun berrogei amalau den urtean
 Abenduko zortzigarren egun aundi-aundiyan,
 Ogen bage sortu zela
 Dogma egin da lurriyan.

Roman assumpta

Maiteminez ixuriya il zitzaikun Mariya;
 Ezpainetan zuen brexxak, oil, zariyon eztiya.
 Gabirelek iragarri doai beteak aupatu,
 Irukoitzaren irian gertatu da berpiztu.
 Doipuruak, sinesbearrez
 Irakasia digu.

(35) Argitara gabekoa, 1955eko urtarrileko datarekin.

34.- LURDEN GOGARTEZ³⁶

Mundu guzian hotsez ditugu
 Mirenkunde zoragarrik;
 Guti direla ustean gaude
 Lurde bezin doaturik.
 Urtamu dauka Mirenek orain
 Denez geroz agerturik;
 Inoiz inorat ainbat bellari
 Heintsuz ez dira eratorrik.
 Bai-du Jinkoari gurtz-egikeran
 Zeñek ta nork berezgarri;
 Nekez dirade untan xokoak
 Lurde-eretzen ikurgarri.
 Ainbat gizaki, gendetan motak,
 Enda t'erritan, oil, zarri;
 Bakan diteke bildutasunik
 Bertan bezinbat igarri.
 Ñarrote dugu sakon gogoan,
 Zañetan nabai dardara,
 Dela zaudeleik harpe gozoan,
 Dela zoazin tokietara.
 Elizan ere so bat jaurtikiz
 An-idatzien aldera,
 Zer eta nola degun sentitzen
 Ezin ekar eletara.
 Funts ez ain larri-gauzetan ere
 Irixte da zinez aundi,
 Andranek daukan esi xukunak
 Xit izan dida biotz-unki.
 Atariz dago esi pollit au,
 Leiza alderuntz, iriz aindi;
 Loreak ditu eze ta frexko
 Atxon atxonez usaindi.
 Ohargarrietan xitezki gallurt;
 Katolikun orobata;
 Baleike Lurden dadin geiena,
 Roma badegu kenduta.
 Asiararak, afro, an dira ageri;
 Oro-gende, nabar eta;

(36) *Pregón*, 1958ko udazkena.

Aindana mezak izaten dira,
 Urrun-apezak emanta.
 Eriez ere zer aipat emen,
 -Berria llabur beharra-Jinkoak,
 guzieldun, bertan derakus
 Sendagailetan eskarra.
 Alatzez asi Lurden omena
 Berñate xinplek an-lurra,
 Andranen kinuz, aztarrikatzen
 Jarri zelarik bizkorra.
 Mila zortzireun berrogei ta amar
 Zeru-marka dun zortzion
 T'epallan ziren Andranen itzak
 Ogei ta bostain goizeon.
 Jaun Peyramatek, neskaren tartez,
 Baia azkenik bildu zion:
 ez garbia ni naiz erranik
 Den lurbirari eda zitzion.
 Ura-egunetik urmenak, zintzo,
 Bertan dirau emailenik;
 Untzi milloitan ura da bildu
 Bellariak ordudanik.
 Gañez osinak an dira beti,
 Ez dun ur ok sendamenik,
 Osa bai osa, soin eta gogoz,
 Naikoa bada sinismenik.
 Soin ta gogoan ongiak alde,
 Zeini jarriz berarena,
 Oi! Zenbat bider askoitz leukike
 Gogozko ongiak aurrena.
 Oñazez minki etzanik Lurden
 Andraneri so egon dana,
 Autemanik da zin eta argiro
 Sano zunetz itxarona.
 Aratz Andrane, Auñan aundiena,
 Mirenkunde guthunkari,
 Heltzen azkentho izanik ere
 Milloika thuzu gurkari!
 Leiaz gatortzi zuri atxikiok,
 Laguntzaren eskekari;
 Otoitz dizugu, Ama Neskaso,
 Agur Miren, Ave Mari.

35.- UR GOIENA, UR BARRENA, UR BERRIA³⁷

Ur barrena, ur goiena,
Urteberri-egun ona,
Egun onaren señailea
Emen dakargu ur berria.

Ur berria urte berrian doi-doi etxetara etortzen zen. Ta ur berri
au gokaiztoez garbitu-ta, etxeko jaunak berea artzen zuen ta gorde-
bearrez tokian ezartzen. Zeregin ontan kantatzen ziren kantuen ere-
dua ona goian, Basaburuaren aldetik bilduta.

Urte berrikotz ura,
Bere sasolean
Oi zekarten mutilek
Onen egunean.
Goiena bear zun urak,
Barrena ere baitan.
Ona zer, iru itzok,
Ikurtan zekarten;
Goien beitzen goitiko,
Hondo zen-ta, barren.
Berri-k azaltzen zuen
Aldakorra non zen.
Izan ez delke goien
Ortizik ezballitz,
Hondo eztare, barren,
Lurrean ez ukiz.
Odoletako urek
Barren bear dute azpiz.
Aintzinetan mundua,
Euskalerrikoa,
Zaharra zen alere
Nola den mintzoa.
Izenik ba ote da
Nola eguberria?
Eguberri, eguberri,
Gaur dela eguberria,
Guzien jauna sortu dela
Dugunaren berria.

(37) Argitara zein datarik gabekoa.